

Investigating of the role of civil divisions in the implementation of spatial planing plan in Kermanshah province

ABSTRACT

ARTICLE INFO

Article Type

Research Article

Authors

¹Banan Rahimi (M.A.)

²Nasser Soltani (Ph.D.)*

³Sajed Bahrami Jaf (Ph.D.)

¹Master of Landscaping Planning, Urmia University, Urmia, Iran.

²Assistant Professor of Political Geography, Urmia University, Urmia, Iran.

³PhD Student in Political Geography, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran.

Correspondence*

Address: Urmia University, Urmia, Iran.

Email: N.Soltani@urmia.ac.ir

Article History

Received: 29 August 2021

Accepted: 08 November 2021

The purpose of this research is to study and analyze the function of civil divisions in the implementation of spatial planning plans in Kermanshah province. The research method is descriptive-analytic and the research is applied. The present study is based on the findings of a questionnaire taken from 218 specialized citizens of Kermanshah province (professors and students of political geography, spatial planning and regional planning) and the structural analysis model for confirmatory factor analysis is used to analyze the data. Based on the estimation of standardized coefficients of the structural and model based on the confirmatory factor analysis of the research and the level of significance ($\alpha = 0.068$) obtained in the diagram, spatial consistency indices and corresponding information with a direct and positive coefficient of 0.84, proportionality of administrative-executive frameworks with a direct and positive coefficient of 0.90, the resource efficiency and territorial capacities with a direct and positive coefficient of 0.97 are effective. Among the components of efficiency of territorial resources and capacities, the degree of unity and social cohesion of the population groups of the province to advance development goals with 0.77, among the appropriateness of administrative-executive frameworks of land management programs, arrangement and rational establishment of national divisions (Cities, districts, etc.), in terms of the arrangement of ethnic and religious groups in order to optimally implement the province's spatial planning plans with a direct score of 0.65 and among the components of the division of space and related information, the zoning component within the province based official criteria within the province with a direct effect of 0.79 had the greatest impact on the implementation of spatial planning.

Keywords: Spatial Planing, Civil Divisions, Political Organization of Space, Kermanshah.

بررسی نقش تقسیمات کشوری در روند اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین استان کرمانشاه

بنان رحیمی (M.A.)

کارشناسی ارشد برنامه ریزی آمایش سرزمین، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

ناصر سلطانی (Ph.D.)*

استادیار جغرافیای سیاسی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

ساجد بهرامی جاف (Ph.D.)

دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی و تحلیل کارکرد تقسیمات کشوری در روند اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین استان کرمانشاه است. روش تحقیق توصیفی تحلیلی و کاربردی است. تحقیق حاضر مبتنی بر یافته‌های پرسش‌نامه‌ای برگرفته از ۲۱۸ نفر از شهروندان متخصص استان کرمانشاه (اساتید و دانشجویان جغرافیای سیاسی، آمایش سرزمین و برنامه ریزی منطقه‌ای) بوده است و جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل تحلیل ساختاری جهت تحلیل عاملی تاییدی استفاده شده است. براساس برآورد ضرایب استاندارد شده، مدل ساختاری براساس تحلیل عاملی تاییدی تحقیق و سطح معنی‌داری ($\alpha = 0.068$) به دست آمده است. در نمودار تاثیرات شاخص‌های سنخیت تقسیم فضا و اطلاعات متناظر با آن با ضریب مستقیم و مثبت ۰.۸۴، تناسب چارچوب‌های اداری - اجرایی با ضریب مستقیم و مثبت ۰.۹۰، کارایی منابع و ظرفیت‌های سرزمینی با ضریب مستقیم و مثبت ۰.۹۷ نقش داشته‌اند. در میان مولفه‌های کارایی منابع و ظرفیت‌های سرزمینی، میزان وحدت و انسجام اجتماعی گروه‌های جمعیتی استان جهت پیشبرد اهداف توسعه‌ای با ۰.۷۷، در میان تناسب چارچوب‌های اداری - اجرایی برنامه‌های آمایش سرزمین، چینش و استقرار منطقی واحدهای تقسیمات کشوری (شهرستان‌ها، بخش‌ها و ...) به لحاظ آرایش گروه‌های قومی و مذهبی در راستای اجرای مطلوب برنامه‌های آمایش سرزمین استان با امتیاز مستقیم ۰.۶۵ و در میان مولفه‌های سنخیت تقسیم فضا و اطلاعات متناظر با آن، مولفه ناحیه بندی در داخل استان بر مبنای معیارهای رسمی داخل استان با اثر مستقیم ۰.۷۹ بیشترین تاثیر را بر روی روند اجرای برنامه ریزی آمایش سرزمین داشته‌اند.

واژگان کلیدی: آمایش سرزمین، تقسیمات کشوری، سازماندهی سیاسی فضا، کرمانشاه.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۰۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۱۷

نویسنده مسئول: N.Soltani@urmia.ac.ir

مقدمه

به لحاظ مفهومی آمایش سرزمین برقراری تعادل بین عناصر سه گانه انسان، فضا و فعالیت است و سه مقوله مطرح در بحث آمایش سرزمین در ارتباط با این عناصر سه‌گانه هستند [۱]. برنامه ریزی استفاده از زمین، فرآیند تنظیم کاربری زمین توسط یک مقام مرکزی است معمولاً این کار در تلاش برای ترویج نتایج مطلوب اجتماعی و زیست محیطی و همچنین استفاده کارآمدتر از منابع است. به طور خاص، اهداف برنامه ریزی مدرن استفاده از زمین اغلب شامل حفاظت از محیط زیست، مهار گسترش شهر، به حداقل رساندن هزینه‌های حمل و نقل، جلوگیری از درگیری‌های استفاده از زمین و کاهش قرار گرفتن در معرض آلاینده‌ها است [۲]. در تعقیب این اهداف، برنامه ریزان تصور می‌کنند که تنظیم کاربری زمین باعث تغییر الگوهای رفتاری انسان می‌شود و این تغییرات سودمند است [۳]. فرض اول که تنظیم کاربری زمین، الگوهای رفتار انسان را تغییر می‌دهد، به طور گسترده‌ای پذیرفته شده است. با این حال، فرض دوم مفید بودن این تغییرات، مورد اعتراض است و به مکان و مقررات مورد بحث بستگی دارد [۴]. در برنامه ریزی شهری، برنامه ریزی کاربری اراضی به دنبال نظم و تنظیم کاربری اراضی به روشی کارآمد و اخلاقی است، بنابراین از تعارضات کاربری اراضی جلوگیری می‌کند. دولت‌ها از برنامه ریزی زمین برای مدیریت توسعه زمین در حوزه‌های قضایی خود استفاده می‌کنند [۵]. با این کار، واحد دولتی می‌تواند برای نیازهای جامعه برنامه ریزی کند و از منابع طبیعی محافظت کند. برای این منظور، ارزیابی سیستماتیک پتانسیل آب و زمین، گزینه‌های دیگر برای استفاده از زمین و شرایط اقتصادی و اجتماعی به منظور انتخاب و اتخاذ بهترین گزینه‌های استفاده از زمین است [۶]. برنامه استفاده از زمین که اغلب یکی از عناصر یک طرح جامع است، چشم انداز امکان توسعه آینده در محله‌ها، مناطق، شهرها یا هر منطقه برنامه ریزی شده مشخص را فراهم می‌کند [۷]. در واقع آمایش استفاده بهینه و عقلانی و پی بردن به ارزش‌های فضا به منظور کارکردهای موثر اقتصادی و اجتماعی است و لذا تقسیم کار سرزمین از جنبه‌های مهم آن شمرده می‌شود که از تنظیم کنش متقابل بین عوامل انسانی و عوامل محیطی به منظور ایجاد سازمان سرزمینی مبتنی بر بهره گیری بهینه از استعدادهای انسانی و محیطی حکایت دارد [۸]. زیرا هدف آمایش سرزمین توزیع بهینه جمعیت و فعالیت در سرزمین است به‌گونه‌ای که هر منطقه متناسب با قابلیت‌ها، نیازها و موقعیت خود از فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی برخوردار باشد و جمعیتی متناسب با توان و ظرفیت اقتصادی خود بپذیرد [۹]. از سوی دیگر هدف سازمان سیاسی فضا در

به تمرکز یا عدم تمرکز در حیطه اختیارات و در بعد جغرافیایی به نحوه تقسیم بندی فضای سرزمینی بر مبنای عوامل قومی، زبانی، فرهنگی، مذهبی، جمعیتی و ... می‌باشد» [۱۴].

۱- ارتباط بین تقسیمات کشوری و آمایش سرزمین

آمایش سرزمین زیر بنای توسعه منطقه‌ای است که زمینه اصلی تهیه برنامه‌های توسعه اقتصادی- اجتماعی هر منطقه را فراهم می‌آورد [۱۵]. تقسیمات کشوری از ۳ جهت نقش اساسی را در فرایند آمایش سرزمین دارد [۱۴]:

۱. تقسیمات کشوری به عنوان پایگاه اطلاعاتی

تقسیمات کشوری به عنوان پایگاه اطلاعاتی برای آمایش سرزمین؛ تقسیمات کشوری می‌تواند به عنوان یک پایگاه اطلاعاتی گسترده و جامع، در تهیه طرح‌های آمایش مورد استفاده قرار گیرد، در این راستا با توجه به اینکه مکانیسم دستیابی به عدالت فضایی تا حد زیادی به آمایش سرزمین وابسته است، باید شاخص‌های متناظر توسعه با توجه به واحدهای سیاسی- فضایی در سطح سکونتگاهی، محلی، منطقه‌ای و ملی یک کشور استاندارد شوند و در ارتباط با شاخص‌های توسعه در تمامی سطوح تقسیمات سیاسی کشور استاندارد سازی و تبیین گردد. مقایسه شاخص‌های توسعه در واحدهای سیاسی نسبت به شاخص‌های ملی، میزان شکاف‌ها و تفاوت‌های فضایی واحدهای یاد شده را از منظر عدالت فضایی نمایان می‌گرداند [۱۶]. بنابراین برنامه ریزی‌های ملی با توجه به تفاوت‌های فضایی بین نواحی انجام می‌گیرد و در بسیاری از سرشماری‌هایی که انجام می‌شود بر مبنای محدوده‌های سرشماری تقسیمات سیاسی- اداری می‌باشد. بنابراین تقسیمات سیاسی- اداری نقش مهمی در ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی و به دنبال آن برنامه ریزی دارند [۱۷]. در تهیه برنامه‌های آمایش، یکی از فاکتورهایی که باید مورد بررسی قرار گیرد، تحلیل سیاسی- اداری و سازمانی در محدوده‌های سیاسی است که در این راستا ویژگی‌هایی مثل تحلیل ساختار سیاسی قدرت، ارزیابی نظام تصمیم‌گیری و مدیریت در استان و پیوند دولت- ملت بررسی می‌شود [۱۸].

۲. تقسیمات کشوری به عنوان مبنای بستر برنامه‌های

آمایش سرزمین

چگونگی تقسیمات کشوری در هر کشوری برگرفته از نوع سیستم سیاسی آن کشور است. به عبارتی نوع نظام سیاسی در هر کشوری تاثیر مستقیمی بر نوع سازماندهی سیاسی فضا در آن کشور دارد [۱۹]. سازماندهی سیاسی فضا یک آمایش سیاسی است که بستر و مبنایی را در جهت سازماندهی بهینه سرزمین و توزیع بهینه فعالیت‌ها و جمعیت فراهم می‌کند. در

کشور رسیدن به تعادل و توازن اکولوژیک، کاهش نابرابری‌ها، رسیدن به عدالت جغرافیایی و توسعه مناطق محروم و غیر برخوردار در فضای جغرافیایی کشور می‌باشد. از مهم‌ترین بخش‌های مقوله سازماندهی سیاسی فضا، تقسیمات کشوری می‌باشد که هدف عمده آن اداره بهتر واحدهای فضایی کشور و همچنین ایجاد بستر مناسب برای خدمات رسانی به ساکنان می‌باشد [۱۰]. توسعه سرزمین دارای مثلثی سه ضلعی است که اضلاع آن عبارت‌اند از: تقسیمات کشوری، ساختار اداری و میزان اختیارات. آنچه مسلم است تقسیمات کشوری پایه و ظرفی برای دو عامل دیگر بوده و به عنوان یکی از ابزارهای حکومتی، مدیریتی و کنترل فضای جغرافیایی کشور محسوب می‌شود که اگر به طور صحیح صورت نگیرد؛ انجام هرگونه برنامه ریزی در سطح ملی، منطقه‌ای و محلی ناموفق بوده و در تمام سطوح منجر به نارسایی‌های عمده خواهد شد [۱۱]. با توجه به تنوع زیستی و انسانی موجود در استان کرمانشاه اهمیت تقسیمات کشوری در اجرای صحیح برنامه‌های توسعه اهمیت زیادی دارد که آمایش سرزمین نیز از جمله این برنامه‌های توسعه محسوب می‌شود. بنابراین تحقیق حاضر با هدف نقش تقسیمات کشوری موجود در سطح استان بر روند اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین تدوین شده است.

مبانی نظری تحقیق

تقسیمات کشوری

تقسیمات کشوری، سلسله مراتبی اداری- سیاسی در تقسیم هر کشور به واحدهای کوچک‌تر به منظور سهولت اداره و تامین امنیت و بهبود اوضاع اجتماعی و اقتصادی است. این تقسیم بندی گاه بر مبنای تاریخ و فرهنگ، اوضاع جغرافیایی و جمعیت و گاه برحسب ملاحظات سیاسی صورت می‌گیرد [۱۲]. گسترش هر چه بیشتر جوامع و توسعه جغرافیایی و جمعیتی حوزه‌های انسانی یکی از الزاماتی است که حکومت‌ها را به تجدید نظر و برقراری تقسیمات کشوری جدید براساس مواردی چون قومیت‌ها و اعمال سیاست‌های اقتصادی و سیاسی خاص، اجتناب ناپذیر می‌شود [۱۳]. تقسیمات کشوری یکی از ابزارهای حکومتی در اداره و کنترل فضای جغرافیایی کشور است و تنها در مورد کوچک‌ترین کشورها است که امکان دارد از پایتخت یک کشور، بدون اتخاذ یک یا چند طبقه واسط اداری، به طور کامل و مستقیم بر سرزمین کشور حکومت کرد. کارکرد تقسیمات کشوری را بدین صورت می‌توان بیان نمود: تامین خدمات و امکانات برای مناطق نیازمند و تسهیل حاکمیت دولت تا پایین ترین رده سیاسی. «کارکرد تقسیمات کشوری در بعد سیاسی به سطح بندی قدرت در فضای سرزمینی، در بعد اداری

واقع آمایش تکنیک ارتقای کارکردهای مناطق در چارچوب محدوده‌های طبیعی و اداری - سیاسی همگن می‌باشد [۱۴]. برنامه آمایش سرزمین با توجه به اینکه با عدالت فضایی همراه است، نیازمند شناخت دقیق و جزئی از ویژگی‌های مناطق مختلف به‌منظور بهره برداری مناسب از توان آن مناطق برای توسعه و تنظیم یک نوع تقسیم کار ملی براساس توان آن فضا است، از این رو تقسیمات اداری - سیاسی اگر براساس همگنی‌های طبیعی، اقتصادی، اجتماعی و ... قوام گیرد، باعث بسط‌سازی مناسب برای تدوین برنامه‌های آمایشی در مناطق و دقت اجرای برنامه‌های آمایشی خواهد بود [۲۰].

۳. تقسیمات کشوری تامین‌کننده منابع و ظرفیت‌های تدوین و اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین

سیاست آمایش سرزمین صرفاً بحث مطالعاتی نیست، بلکه چگونگی اجرای طرح‌ها در پهنه سرزمینی نیز است. از همین رو یکی از مهم‌ترین عوامل اثرگذار بر برنامه‌های آمایشی نظام تقسیمات کشوری است که به‌عنوان تامین‌کننده منابع و ظرفیت‌های تدوین و اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین عمل می‌کند. به‌منظور اجرای بهتر طرح‌های آمایش سرزمین لازم است که طرح‌ها براساس پتانسیل‌ها و ویژگی‌های ناحیه‌ای و منطقه‌ای طراحی و اجرا شوند. به عبارتی بهتر آمایش یک نوع برنامه ریزی فضایی ملی در سطح منطقه است. بر همین اساس مشارکت مردم در این طرح‌ها لازمه پیشبرد اهداف آمایش در سطوح مختلف است [۱۳]. در ایران داده‌های آماری رسمی و سرشماری همه حاکی از تمرکز منابع اقتصادی، امکانات، بهداشت و درمان‌های فرهنگی، سیاسی در کلان شهرها بدون توجه به امکانات فضایی آنها می‌باشد که این امر باعث هجوم جمعیت از نقاط پیرامون به سمت مرکز شده است [۲۱]. از این رو اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین جز در صورت تمرکز زدایی و دادن اختیارات به نواحی حاشیه‌ای و کمتر برخوردار ممکن نیست [۲۰].

تمرکز زدایی و تقسیمات کشوری

تمرکز زدایی فرایندی است که طی آن فعالیت‌های یک سازمان، به‌ویژه فعالیت‌های مربوط به برنامه ریزی و تصمیم گیری، به دور از یک مکان یا گروه معتبر مرکزی توزیع یا تفویض می‌شود [۲۲]. کسانی که اهداف و فرایندهای اجرای تمرکز زدایی را مطالعه می‌کنند، اغلب از رویکرد تئوری سیستم استفاده می‌کنند. گزارش برنامه توسعه سازمان ملل متحد در مورد موضوع تمرکز زدایی یک دیدگاه کلی سیستم، شامل سطوح، حوزه‌ها، بخش‌ها و عملکردها و دیدن سطح جامعه به‌عنوان نقطه ورودی که در آن تعاریف جامع از اهداف توسعه از

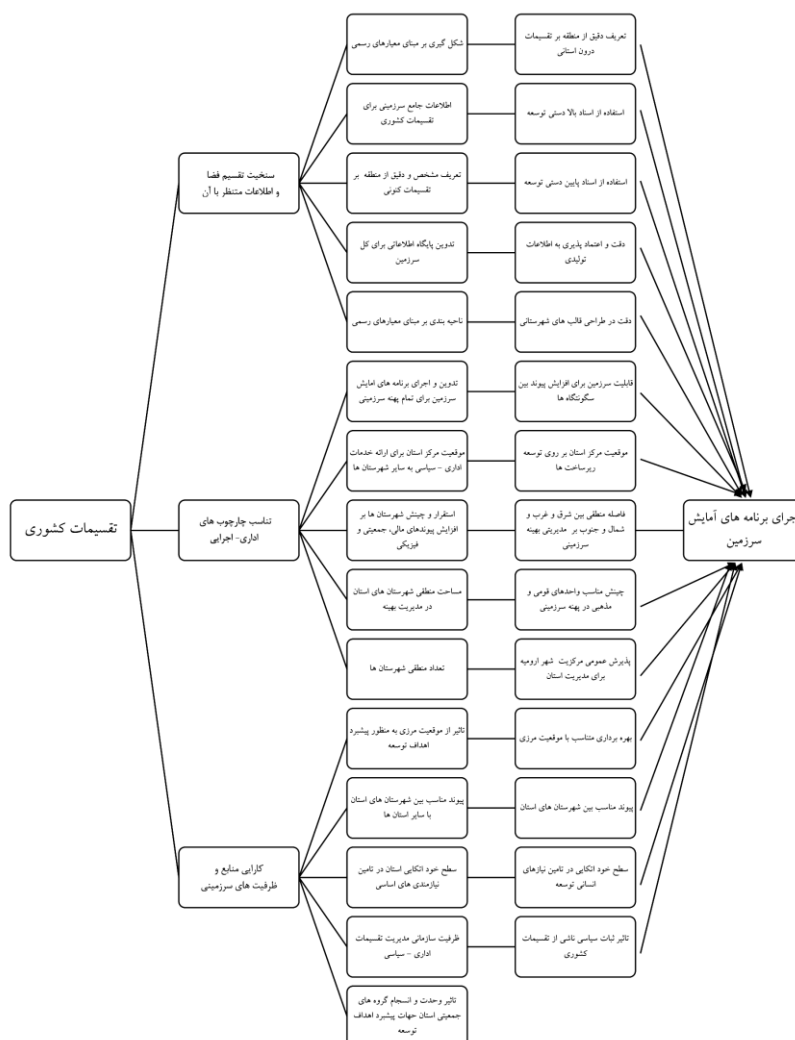
خود مردم و جایی که آن است، اعمال می‌شود [۲۳]. این شامل دیدن چارچوب‌های چند سطحی و فرایندهای مداوم و هم افزایانه تعامل و تکرار چرخه‌ها برای دستیابی به یکپارچگی در یک سیستم غیر متمرکز و تداوم توسعه آن است [۲۴]. با این حال، این به‌عنوان بخشی از رویکرد سیستم دیده شده است. نورمن جانسون از آزمایشگاه ملی لوس آلاموس در مقاله‌ای در سال ۱۹۹۹ نوشت: "یک سیستم غیر متمرکز جایی است که برخی از تصمیمات عوامل بدون کنترل یا پردازش متمرکز گرفته می‌شوند. یکی از ویژگی‌های مهم سیستم‌های عامل درجه اتصال یا اتصال بین عوامل است، جریان جهانی اطلاعات یا نفوذ را اندازه‌گیری کنید. اگر هر عامل به سایر عوامل متصل باشد (حالت تبادل یا تاثیر)، سیستم بسیار متصل است" [۲۵]. تمرکز زدایی دولت جنبه‌های سیاسی و اداری دارد. تمرکز زدایی آن ممکن است سرزمینی باشد، قدرت را از یک شهر مرکزی به مناطق دیگر منتقل کند و ممکن است عملکردی باشد، تصمیم گیری را از مدیر ارشد هر شاخه دولت به مقامات سطح پایین‌تر منتقل کند، یا عملکرد را به طور کامل از طریق خصوصی سازی واگذار کند [۲۶]. این مدیریت عمومی جدید نامیده شده است که به‌عنوان عدم تمرکز، مدیریت براساس اهداف، انعقاد قرارداد، رقابت در دولت و جهت گیری مصرف کننده توصیف شده است.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نظر هدف در زمره تحقیقات کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی - تحلیلی است. این پژوهش به دنبال ارزیابی میزان تاثیر تقسیمات کشوری بر اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین استان کرمانشاه می‌باشد؛ بنابراین پارادایم حاکم بر این تحقیق اثبات گرایی و به روش کمی بوده است. گردآوری اطلاعات با هر دو روش کتابخانه‌ای و میدانی صورت گرفته است. بعد از بررسی مبانی نظری تحقیق و مطالعات انجام شده در زمینه موضوع و هدف تحقیق، مطالعه مبانی نظری نشان داد که تقسیمات کشوری از سه بعد بر اجرای آمایش سرزمین استان کرمانشاه تاثیر می‌گذارد که این سه بعد عبارت‌اند از: ۱- سنخیت تقسیم فضا و اطلاعات متناظر با آن (۱۰ متغیر)، ۲- تناسب چارچوب‌های اداری - اجرایی سرزمین (۱۰ متغیر)، ۳- کارایی منابع و ظرفیت‌های سرزمینی (۹ متغیر)؛ بنابراین برای هرکدام از این سه بعد متغیرهایی در نظر گرفته شد و در نهایت به‌منظور تحلیل نتایج از مدل تحلیل ساختاری (لیزرل) استفاده شد. جامعه آماری تحقیق شامل کارشناسان (استاد، دانشجویان دکتری و ارشد رشته جغرافیای سیاسی، آمایش سرزمین و برنامه ریزی منطقه‌ای) و مدیران دولتی استانی و شهرستانی می‌باشد که در نهایت تعداد ۱۹۵ پاسخ از

سوی جامعه آماری جمع آوری گردید. بررسی نتایج آزمون کرونباخ نشان می‌دهد که میزان آلفای به‌دست آمده مقدار ۰.۷۹۷ است. نتیجه به‌دست آمده نشان می‌دهد که سطح پایایی سوالات تحقیق در حد بسیار بالایی ارزیابی شده است.

شکل ۱: مدل مفهومی تحلیل کارکردی تقسیمات کشوری در اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین

منبع: نگارندگان

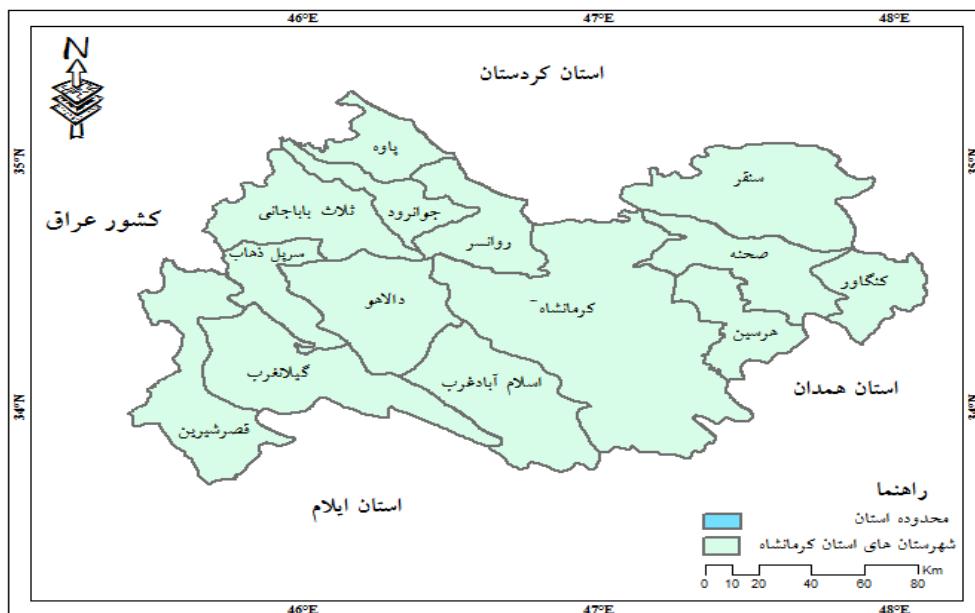
محدوده مورد پژوهش

استان کرمانشاه در مسیر شمالی- جنوبی زاگرس و بر روی بال غربی آن قرار گرفته است، سلسله کوه‌های زاگرس در این منطقه نه به شکل دیواره‌ای ممتد بین دشت تاریخی بین النهرین و اراضی داخلی فلات ایران، بلکه به صورت مجموعه‌ای از رشته کوه‌های موازی و دشت‌های مرتفع کوهستانی در بینابین آن‌ها شکل گرفته است و به همین علت عمده ترین گذرگاه‌های زاگرس در این منطقه قرار دارند. استان کرمانشاه از لحاظ شکل ظاهری زمین از دو قسمت تشکیل می‌شود: قسمت اول منطقه‌ای است کوهستانی و مرتفع با ارتفاعات طاقدیسی و دشت‌های ناودیسی که عمده ارتفاعات استان را شامل می‌گردد

و قسمت دوم فضایی است مرکب از کوه‌های فرسایش یافته و اراضی نسبتاً مسطح واقع بین این کوه‌ها که قصرشیرین، نفت شهر و سومار را شامل می‌گردد. کرمانشاه به استناد نوشته‌های مورخین یونانی پیشین به نام‌های کامبادنه «کامبادان» و اکامبادس، شهرت داشته است. در افسانه‌ها بنای کرمانشاه را به تهمورث دیوبنده یکی از پادشاهان اسطوره‌ای نسبت داده‌اند و در سنگ نوشته‌های موجود، آشوری‌ها به نام (نیشایی) آورده‌اند که به حواشی کرمانشاه و ماهی دشت اطلاق می‌شده است. [۲۷]. این استان به لحاظ تعدد و تنوع گویش‌ها و لهجه‌های مختلف کردی در نوع خود کم نظیر است و تقریباً می‌توان تمامی لهجه‌های مختلف زبان کردی را در این استان مشاهده

نمود. براساس آخرین تقسیمات سیاسی انجام شده در استان، بخش، ۳۲ شهر، ۸۶ دهستان تقسیم شده است. کرمانشاه از لحاظ تقسیمات کشوری به ۱۴ شهرستان، ۳۱

شکل ۲: نقشه تقسیمات شهرستانی استان کرمانشاه

منبع: نگارندگان

است. نتایج نشان می‌دهد که مدل استفاده شده در حالت‌های مختلف دارای کفایت لازم برای تحلیل نتایج تحقیق است، به عبارتی دیگر نتایج به دست آمده از مدل استفاده شده و مقایسه آن با مقدار استاندارد مدل نشان از مناسب بودن مدل تحلیل برای نتایج پرسش نامه دارد.

یافته‌های تحقیق

نتایج جدول ۱ به منظور شناخت میزان همخوانی بین داده‌های تجربی با مدل مفهومی و نظری تحقیق حاضر است و بر این اساس برای شناخت میزان همخوانی داده‌های تجربی و مدل مفهومی از شاخص‌های نیکویی برازش مدل استفاده شده

جدول ۱: شاخص‌های برازش مدل ساختاری عناصر تقسیمات کشوری استان کرمانشاه

شاخص‌ها	نام شاخص	مدل اصلاح شده	برازش قابل قبول
برازش مطلق	نیکویی برازش	۰.۹۰	$GFI > ۰.۹۰$
	نیکویی برازش اصلاح شده	۰.۹۳	$AGFI > ۰.۹۰$
برازش تطبیقی	برازش نرمال نشده	۰.۹۷	$NNFI > ۰.۹۰$
	برازش نرمال شده	۰.۹۶	$NFI > ۰.۹۰$
	برازش تطبیقی	۰.۹۰	$CFI > ۰.۹۰$
	برازش افزایشی	۰.۹۰	$IFI > ۰.۹۰$
برازش تقلیل یافته	شاخص برازش نرمال تقلیل یافته	۰.۷۶	بالاتر از ۵۰ درصد
	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	۰.۰۶۸	RMSEA کمتر از ۱۰ درصد

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

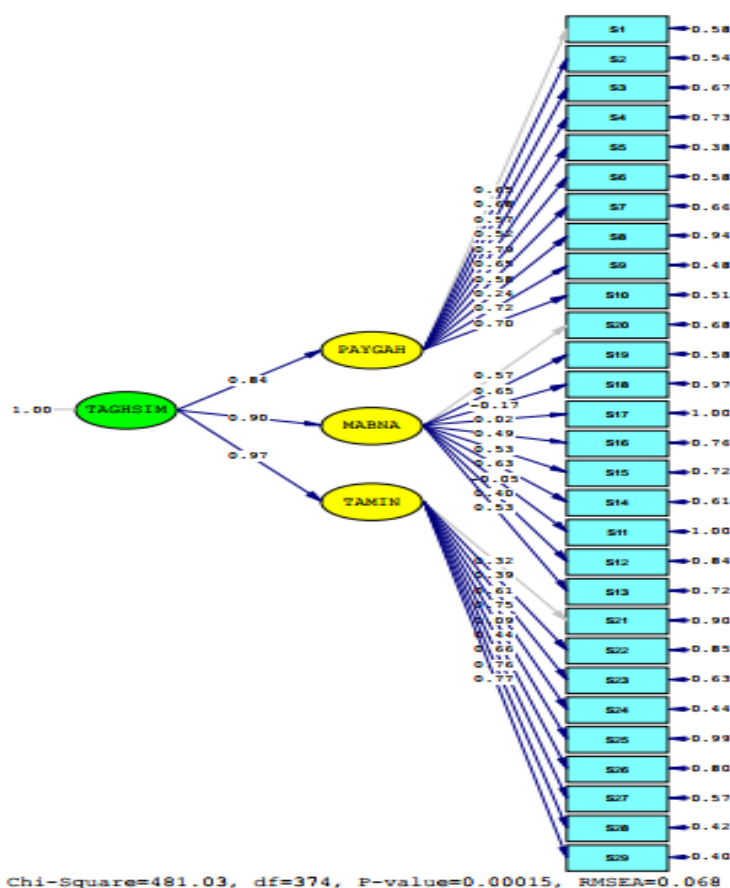
اداری- اجرایی، برنامه‌های آمایش سرزمین تامین کننده منابع و ظرفیت‌های تدوین و اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین) را اندازه گیری می‌کنند. برای انجام این آزمون از نرم افزار لیزرل استفاده شده است. به این مفهوم که بعد از بررسی نظریه‌های

این پژوهش دارای ۲۹ متغیر مشاهده پذیر است که در مجموع ۳ مفهوم (تقسیمات کشوری به‌عنوان سنخیت تقسیم فضا و اطلاعات متناظر با آن برای تدوین برنامه‌های آمایش سرزمین، تقسیمات کشوری به‌عنوان تناسب چارچوب‌های

در نمودار، تاثیرات شاخص‌های سنخیت تقسیم فضا و اطلاعات متناظر با آن با ضریب مستقیم و مثبت ۰.۸۴، تناسب چارچوب‌های اداری- اجرایی با ضریب مستقیم و مثبت ۰.۹۰، تامین کننده منابع و ظرفیت‌ها با ضریب مستقیم و مثبت ۰.۹۷ نقش داشته‌اند.

تحقیق و ارزیابی مدل مفهومی، با استناد به نتایج اولیه به دست آمده در لیزرل، عمده ترین متغیرهایی که می‌توانستند برای الگو سازی لیزرل مفید واقع شوند انتخاب شدند. براساس برآورد ضرایب استاندارد شده مدل ساختاری، براساس تحلیل عاملی تاییدی تحقیق و سطح معنی داری ($\alpha = 0.068$) به دست آمده

شکل ۳- خروجی نرم افزار لیزرل از تخمین استاندارد تحلیل مسیر

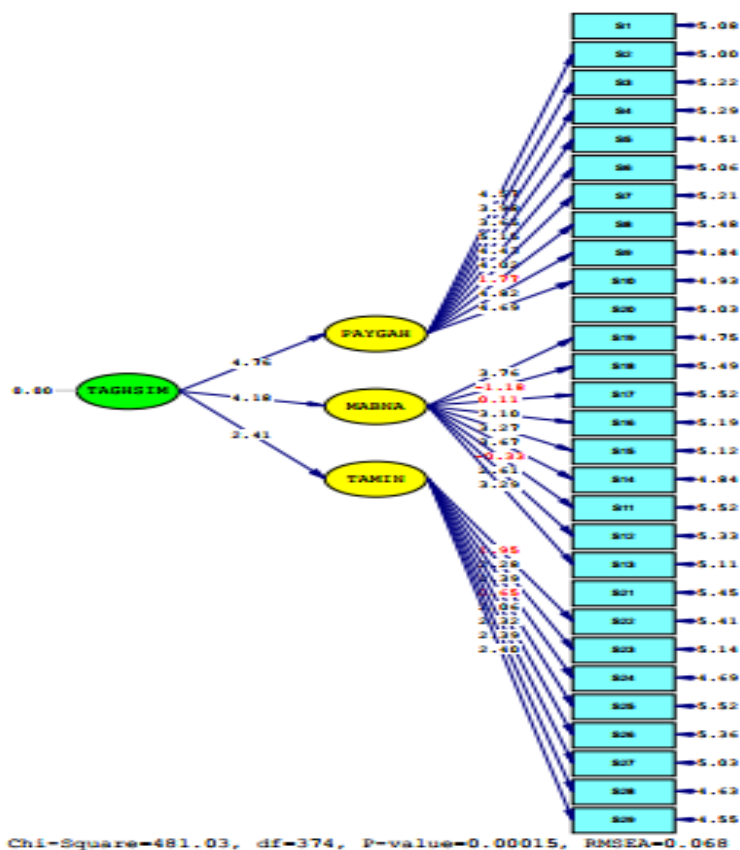
منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷

آن صرف نظر می‌شود. بار عاملی بین ۰.۳ تا ۰.۶ قابل قبول است و اگر از ۰.۶ بزرگ‌تر باشد خیلی مطلوب است. یافته‌ها بیانگر اعداد معنی داری مربوط به مولفه‌های مورد بررسی (اعم از بار عاملی و خطاهای آن) و تاثیرات بین سه متغیر مورد بررسی است.

نمودار زیر داده‌های مندرج در پیکان اتصال متغیر پنهان به متغیر مشاهده شده همان بارهای عاملی استاندارد شده هستند. هرچه بار عاملی بزرگ‌تر و به عدد ۱ نزدیک‌تر باشد یعنی متغیر مشاهده شده بهتر می‌تواند متغیر مستقل را تبیین کند. اگر بار عاملی کمتر از ۰.۳ باشد، رابطه ضعیف در نظر گرفته شده و از

شکل ۴: خروجی نرم افزار لیزرل از معنی داری اعداد در تحلیل مسیر

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷

مولفه تقسیمات کشوری تامین کننده کارایی منابع و ظرفیت‌های سرزمینی اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین

با توجه به اطلاعات جدول و با عنایت به نمودار، مشاهده می‌شود که مولفه کارایی منابع و ظرفیت‌های سرزمینی با میزان اثر مستقیم ۰.۹۷ به‌عنوان اثرگذارترین متغیر بر شاخص تقسیمات کشوری انتخاب شده است. از بین ۹ فاکتور مهم این مولفه، میزان وحدت و انسجام اجتماعی گروه‌های جمعیتی استان جهت پیشبرد اهداف توسعه‌ای با ۰.۷۷، آرامش و ثبات

سیاسی ناشی از تقسیمات کشوری در پیشبرد اهداف توسعه‌ای استان با ۰.۷۶، پیوند مناسب بین ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های شهرستان‌های استان جهت هم افزایی در اهداف توسعه‌ای با ۰.۷۵ به ترتیب بیشترین اثرات را داشته‌اند. اثر بقیه گویه‌ها را در جدول ۲ قابل مشاهده است. بنابراین گویه‌های ذکر شده می‌توانند تأثیرات بسیار زیادی بر موفقیت بیشتر تقسیمات کشوری جهت کارایی منابع و ظرفیت‌های سرزمینی اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین داشته باشند.

جدول ۲: نتایج مدل ساختاری تقسیمات کشوری کارایی منابع و ظرفیت‌های سرزمینی اجرای آمایش سرزمین

مؤلفه	اثر مستقیم	فاکتور	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم
کارایی منابع و ظرفیت‌های سرزمینی اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین	۰.۹۷	تأثیر ساختار فضایی استان از موقعیت مرزی و هم‌جواری با عراق برای پیشبرد اهداف توسعه بهره برداری‌های متناسب با موقعیت مرزی همانند ایجاد بازارچه‌های مرزی، مناطق ویژه	۰.۳۲	۰.۳۱
		پیوند مناسب بین شهرستان‌های استان با استان‌های هم‌جوار در راستای پیشبرد اهداف توسعه	۰.۶۱	۰.۵۹
		پیوند مناسبی بین ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های شهرستان‌های استان جهت هم افزایی در اهداف توسعه استان	۰.۷۵	۰.۷۲
		سطح خود اتکایی استان در تامین نیازمندی‌های اساسی چون منابع آب و خاک، انرژی، مواد معدنی و...	۰.۰۹	۰.۰۸
		سطح خود اتکایی استان در تامین نیازمندی‌های انسانی توسعه چون: بافت فرهنگی، سرمایه اجتماعی، دانش و مهارت و...	۰.۴۴	۰.۴۲
		ظرفیت سازمانی مدیریت تقسیمات اداری - سیاسی استان (استاندار، فرمانداران، بخشداران) جهت مدیریت برنامه‌های توسعه‌ای	۰.۶۶	۰.۶۴
		تأثیر ثبات سیاسی ناشی از تقسیمات کشوری در پیشبرد اهداف توسعه‌ای استان	۰.۷۶	۰.۷۳
		تأثیر وحدت و انسجام اجتماعی گروه‌های جمعیتی استان جهت پیشبرد اهداف توسعه‌ای	۰.۷۷	۰.۷۴

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۷

مرکز استان بر روی توسعه زیر ساخت‌های مورد نیاز برای اجرای برنامه‌های عملیاتی آمایش سرزمین با اثر مستقیم ۰.۶۳ و اثر غیرمستقیم ۰.۵۶ و پذیرش عمومی مرکزیت شهر کرمانشاه در بین تمامی شهرستان‌های استان برای رهبری و مدیریت عادلانه و منطقی امورات توسعه‌ای کل استان با اثر مستقیم ۰.۵۷ و اثر غیرمستقیم ۰.۵۱ سه شاخص بسیار مهم و اثرگذار بر این مولفه می‌باشند. اثر بقیه گویه‌ها را در جدول ۳ قابل مشاهده است. بنابراین گویه‌های ذکر شده می‌توانند تأثیرات بسیار زیادی بر موفقیت بیشتر تقسیمات کشوری به‌عنوان تناسب چارچوب‌های اداری - اجرایی برنامه‌های آمایش سرزمین استان کرمانشاه داشته باشند.

مولفه تقسیمات کشوری به‌عنوان چارچوب‌های اداری - اجرایی، برنامه‌های آمایش سرزمین استان کرمانشاه
دومین عامل اثرگذار بر کارکرد تقسیمات کشوری در اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین، مولفه تناسب چارچوب‌های اداری - اجرایی، برنامه‌های آمایش سرزمین است که با ۱۰ فاکتور مهم و با اثر مستقیم ۰.۹۰ تأثیر زیادی بر کارکرد تقسیمات کشوری داشته است. از میان فاکتورهای مهم مربوط به این مولفه، چینش و استقرار منطقی واحدهای تقسیمات کشوری (شهرستان‌ها، بخش‌ها و ...) به لحاظ آرایش گروه‌های قومی و مذهبی در راستای اجرای مطلوب برنامه‌های آمایش سرزمین استان با امتیاز مستقیم ۰.۶۵ و اثر غیرمستقیم ۰.۵۸ و موقعیت

جدول ۳: نتایج مدل ساختاری تقسیمات کشوری به‌عنوان تناسب چارچوب‌های اداری - اجرایی، اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین استان کرمانشاه

مؤلفه	اثر مستقیم	فاکتور	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم
تقسیمات کشوری به‌عنوان تناسب چارچوب‌های اداری - اجرایی، برنامه‌های آمایش سرزمین	۰.۹۰	امکان تدوین و اجرای برنامه آمایش سرزمین برای تمام پهنه سرزمینی	-۰.۰۵	-۰.۰۴
		قابلیت شکل و چارچوب سرزمینی استان کرمانشاه برای افزایش پیوند بین سکونتگاه‌ها	۰.۴۰	۰.۳۶
		موقعیت مرکز استان نسبت به سایر شهرستان‌ها در جهت ارائه خدمات اداری - سیاسی موثر به سایر بخش‌ها	۰.۵۳	۰.۴۷
		موقعیت مرکز استان بر روی توسعه زیر ساخت‌های مورد نیاز برای اجرای برنامه‌های عملیاتی آمایش سرزمین	۰.۶۳	۰.۵۶
		نحوه استقرار شهرستان‌های استان نسبت به همدیگر بر افزایش پیوندهای مالی، جمعیتی و فیزیکی	۰.۵۳	۰.۴۷
		فاصله منطقی بین شرق - غرب و شمال - جنوب بر مدیریت بهینه سرزمینی استان	۰.۴۹	۰.۴۴
		نقش تعداد منطقی شهرستان‌های استان بر مدیریت بهینه سرزمینی استان	۰.۰۲	۰.۰۱
		نقش مساحت منطقی شهرستان‌های استان بر مدیریت بهینه سرزمینی استان	-۰.۱۷	-۰.۱۵
		چینش و استقرار منطقی واحدهای تقسیمات کشوری به لحاظ آرایش گروه‌های قومی و مذهبی	۰.۶۵	۰.۵۸
		پذیرش عمومی مرکزیت کرمانشاه در بین تمامی شهرستان‌های استان برای رهبری و مدیریت عادلانه و منطقی استان	۰.۵۷	۰.۵۱

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

مولفه تقسیمات کشوری به‌عنوان سنخیت تقسیم فضا و اطلاعات متناظر با برنامه‌های آمایش سرزمین استان کرمانشاه

سومین مولفه اثرگذار و مهم در کارکرد تقسیمات کشور بر اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین، تقسیمات کشوری به‌عنوان سنخیت تقسیم فضا و اطلاعات متناظر با آن و شاخص‌های مربوط به آن است که اثر مستقیم و مثبتی به میزان ۰.۸۴ داشته. از میان ۱۰ فاکتور مربوط به این مولفه، ناحیه بندی در داخل استان بر مبنای معیارهای رسمی داخل استان با اثر مستقیم ۰.۷۹ و اثر غیرمستقیم ۰.۶۶، میزان دقت و اعتماد

پذیری به اطلاعات تولیدی از پهنه سرزمینی استان با اثر مستقیم ۰.۷۲ و اثر غیرمستقیم ۰.۶ و دقت در طراحی قالب‌های شهرستانی استان و تاثیر آن بر پیش‌برد برنامه آمایش سرزمین استان با اثر مستقیم ۰.۷ و اثر غیرمستقیم ۰.۵۸؛ سه شاخص بسیار مهم و اثرگذار بر این مولفه می‌باشند. اثر بقیه گویه‌ها در جدول ۴ قابل مشاهده است. بنابراین گویه‌های ذکر شده می‌توانند تأثیرات بسیار زیادی بر موفقیت بیشتر تقسیمات کشوری به‌عنوان تناسب چارچوب‌های اداری- اجرایی برنامه‌های آمایش سرزمین استان کرمانشاه داشته باشند.

جدول ۴: نتایج مدل ساختاری تقسیمات کشوری به‌عنوان سنخیت تقسیم فضا و اطلاعات متناظر با آن

مولفه	اثر مستقیم	فاکتور	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم
سنخیت تقسیم فضا و اطلاعات متناظر با آن	۰.۸۴	شکل‌گیری چارچوب تقسیمات کنونی بر مبنای معیارهای رسمی تقسیمات کشوری	۰.۶۵	۰.۵۴
		اطلاعات جامع سرزمینی مطابق با تقسیمات استانی کنونی	۰.۶۸	۰.۵۷
		تاثیر تعریف دقیق از منطقه بر تقسیمات کنونی استان	۰.۵۷	۰.۴۷
		تدوین پایگاه اطلاعاتی و آماری برای کل سرزمین بدون در نظر گرفتن موانع طبیعی	۰.۵۲	۰.۴۳
		تاثیر تعریف دقیق از منطقه بر تقسیمات استانی بر مبنای آن منطقه	۰.۷۹	۰.۶۶
		ناحیه بندی در داخل استان بر مبنای معیارهای رسمی	۰.۶۸	۰.۵۷
		میزان استفاده از اسناد بالادستی توسعه جهت بهره برداری تدوین کنندگان آمایش سرزمین	۰.۵۸	۰.۴۸
		میزان تدوین اسناد پایین دستی توسعه استان با مدنظر قرار دادن آمایش سرزمین	۰.۲۴	۰.۲
		دقت و اعتماد پذیری به اطلاعات تولیدی از پهنه سرزمینی استان	۰.۷۲	۰.۶
		دقت در طراحی قالب‌های شهرستانی استان و تاثیر آن بر پیش‌برد برنامه آمایش سرزمین استان	۰.۷۰	۰.۵۸

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹

نتیجه‌گیری

تقسیمات کشوری از سه جهت نقش مهمی در تهیه و اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین دارد که عبارت‌اند از: الف) تقسیمات کشوری تامین کننده کارایی منابع و ظرفیت‌های سرزمینی اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین، ب) تقسیمات کشوری به‌عنوان چارچوب‌های اداری- اجرایی برنامه‌های آمایش سرزمین، ج) تقسیمات کشوری به‌عنوان سنخیت تقسیم فضا و اطلاعات متناظر با برنامه‌های آمایش سرزمین استان کرمانشاه. استان کرمانشاه به دلیل وجود تنوعات قومی و مذهبی، یکی از استان‌های با شرایط خاص کشور است که موقعیت استراتژیکی آن، واقع شدن در محور تهران- بغداد موقعیت این استان را چند برابر ویژه گردانیده و باعث شده که شرایط خاص مدیریتی که بیشتر ناشی از دیدگاه امنیتی باشد بر آن حاکم شود و مطابق با همین دیدگاه تقسیمات صورت گرفته در استان به‌گونه‌ای بوده است که ترکیب شهرستان‌ها نه تنها از لحاظ قومی و مذهبی متنوع باشد، بلکه ترکیبی از چند قوم و مذهب باشد تا زمینه واگرایی‌های قومی و مذهبی را کاهش

دهد، این نوع سازمان دهی سیاسی فضا نتوانسته سبب انسجام اجتماعی گروه‌های جمعیتی مختلف در پیش‌برد اهداف توسعه‌ای استان باشد. براساس برآورد ضرایب استاندارد شده مدل ساختاری براساس تحلیل عاملی تاییدی تحقیق و سطح معنی داری ($\alpha = 0.068$) نتایج به‌دست آمده از مدل معادلات ساختاری به ترتیب مولفه سوم به‌عنوان کارایی منابع و ظرفیت‌های سرزمینی آمایش سرزمین با ضریب مستقیم و مثبت ۰.۹۷ بیشترین اثرگذاری را بر اجرای برنامه‌های آمایشی می‌گذارد، سپس مولفه دوم به‌عنوان تناسب چارچوب‌های اداری- اجرایی برنامه‌های آمایش سرزمین با ضریب مستقیم و مثبت ۰.۹۰ بیشترین تاثیر را داشته است و در نهایت نیز مولفه اول به‌عنوان سنخیت تقسیم فضا و اطلاعات متناظر با آن با ضریب مستقیم و مثبت ۰.۸۴ در جایگاه سوم از میزان اثرگذاری بر اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین استان کرمانشاه قرار گرفته است. در میان مولفه‌های کارایی منابع و ظرفیت‌های سرزمینی، میزان وحدت و انسجام اجتماعی گروه‌های جمعیتی استان جهت پیش‌برد اهداف توسعه‌ای با ۰.۷۷، در میان مولفه تناسب

تأییدیه‌های اخلاقی، تعارض منافع: موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.
سهم نویسندگان و منابع مالی/حمایت‌ها: موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

منابع

1. Akbari, Y and Imani Jajarmi, H and Rostam, Alizadeh, V. (2015). Analysis and Study of Barriers to Land Management in Iran, Scientific-Extension Quarterly of Science and Technology Policy, Volume 6, Number 3, 5-13.
2. Stürck, J. & Levers, C. & van der Zanden & E. H., Schulp & C. J. E., Verkerk & P. J., Kuemmerle, T., ... & Schrammeijer, E. (2018). Simulating and delineating future land change trajectories across Europe. *Regional Environmental Change*, 18(3), 733-749.
3. Chigbu, et al. (2017). Combining land use planning and tenure security: a tenure responsive land use planning approach for developing countries. *Journal of Environmental Planning and Management*, <https://dx.doi.org/10.1080/09640568.2016.1245655>.
4. Long, Hualou & Qu, Yi. (2018). Land use transitions and land management: A mutual feedback perspective. *Land Use Policy*. 74: 111–120. doi:10.1016/j.landusepol.2017.03.021.
5. Raman, Rewati & Roy, Uttam Kumar. (2019). Taxonomy of urban mixed land use planning. *Land Use Policy*. 88: 104102. doi:10.1016/j.landusepol.2019.104102.
6. Li, Rita, Yi Man and Li, Herru Ching Yu. (2018). Have Housing Prices Gone with the Smelly Wind? Big Data Analysis on Landfill in Hong Kong. *Sustainability*, 10(2), 341; doi: 10.3390/su10020341.
7. Savini, Federico & Aalbers, Manuel B. (2016). The de-contextualization of land use planning through financialisation: Urban redevelopment in Milan. *European Urban and Regional Studies*. 23(4): 878–894. doi: 10.1177/0969776415585887.
8. Poorahmad, A. (2001). Land

چارچوب‌های اداری- اجرایی برنامه‌های آمایش سرزمین، چینش و استقرار منطقی واحدهای تقسیمات کشوری (شهرستان‌ها، بخش‌ها و ...)، به لحاظ آرایش گروه‌های قومی و مذهبی در راستای اجرای مطلوب برنامه‌های آمایش سرزمین استان با امتیاز مستقیم ۰.۶۵ و در میان مولفه‌های سختیت تقسیم فضا و اطلاعات متناظر با آن، مولفه ناحیه بندی در داخل استان بر مبنای معیارهای رسمی داخل استان با اثر مستقیم ۰.۷۹ بیشترین تاثیر را بر روی روند اجرای برنامه ریزی آمایش سرزمین داشته‌اند. یکی از مشکلات اصلی این استان در زمینه تقسیمات کشوری که به تبع بر روی اجرای صحیح برنامه‌های آمایش نیز اثر می‌گذارد، عدم تطابق تقسیمات با همگنی‌های مذهبی و قومی است. بیشترین سعی و تلاش دولت مرکزی در این نوع از تقسیم بندی فضا جلوگیری از واگرایی‌های قومی بوده که باعث گشته افراد مختلفی را با تنوعات فرهنگی و مذهبی در درون شهرستان‌های مرزی قصر شیرین و سرپل ذهاب جای دهد و این نوع تقسیمات سیاسی سبب کشمکش داخلی گشته است. از لحاظ ساختار فضایی سرزمینی با توجه به تنوع آب و هوایی موجود در استان، اگر مدیریت منطقی و تقسیمات سیاسی متناسب با ویژگی‌های فرهنگی و قومی در استان صورت گیرد می‌تواند سبب همگرایی بیشتر سکونتگاه‌های استان به هم شود. نوع تقسیمات فعلی استان سبب گشته که جدایی قومی و مذهبی بیشتر به چشم آید. به‌عنوان نمونه می‌توان تقسیمات فعلی سبب گشته که مناطقی که دارای بافت فرهنگی و مذهبی غیر مسلمان هستند درون گراتر باشند و کمتر به سایر مناطق استان سفر کنند و مناطقی که مسلمان سنی مذهب هستند در سایر مناطق استان در انزوا قرار گیرند، این نوع تقسیم بندی سبب شکل گیری تعارض و نزاع بین این مناطق و عدم ارتباط مناسب سکونتگاه‌ها می‌شود. به بیانی دیگر نوع تقسیمات صورت گرفته در استان، به لحاظ آرایش گروه‌های قومی و مذهبی در راستای اجرای مطلوب برنامه‌های آمایش سرزمین نه تنها موثر نبوده بلکه سبب کندتر شدن فرایند توسعه در این استان گشته است. بر این اساس هر دو فرضیه تحقیق تایید می‌شود، به این معنا که تقسیمات سیاسی موجود باعث افزایش تنش و بی‌ثباتی شده است و از سوی دیگر منجر به بروز عدم تعادل ناحیه‌ای در سطح استان شده بنابراین نمی‌تواند به‌عنوان زیر بنای مناسب برای اجرای آمایش سرزمین استان باشد.

تشکر و قدردانی: نویسندگان از معاونت آموزشی دانشگاه ارومیه به واسطه حمایت معنوی از این اثر، قدردانی به عمل می‌آورند.

17. Ahmadipour, Z and Ghanbari, Q and Karami, Q. (2014). Political organization of space, Third Edition. Tehran: Geographical Organization of the Armed Forces.
18. Basirat, M. (2011). Land management, First Edition, Publications of the Organization of Municipalities and Rural Affairs, Tehran.
19. Mir Heidar, D and Rasti, I and Amiri, F. (2018). Fundamentals of political geography, Samat Publications, Tehran.
20. Rahimi, B. (2018). Functional analysis of country divisions in the implementation of land management programs in Kermanshah province, Master Thesis in Geography and Land Management Planning, under the guidance of Nasser Soltani, Faculty of Literature and Humanities, Urmia University.
21. Zamani, F. (2009). The importance of demography in land use planning (with emphasis on the study of provincial migrations), Population Quarterly, No. 70, 132-107.
22. W. Patrick, McCray. The visioneers: How a group of elite scientists pursued space colonies, Nanotechnologies, and a Limitless Future, Princeton University Press, 2016, 70.
23. Robert, Leroux. French Liberalism in the 19th Century: An Anthology, Chapter 6: Maurice Block on "Decentralization", Routledge, 2016, 255.
24. Sam Inkinen, Mediapolis: Aspects of texts, Hypertexts and multimedial communication, Volume 25 of Research in Text Theory, Walter de Gruyter, 2016, 272.
25. David R., Cameron & Gustav, Ranis & Annalisa, Zinn. Globalization and self-determination: Is the nation-state under siege?, Taylor & Francis, 2016, 203.
26. Spina, Nicholas. (July 2013). Explaining political decentralization in parliamentary democracies. Comparative European Politics. 11(4): 428-457. doi: 10.1057/cep.2012.23.
27. Ziaee, A. (2009). Beautiful silent garden arch, Kermanshah Publications. Kermanshah.
- management and creating balance in the urban system of the country, Faculty of Literature and Humanities (Tehran), Volume 48, Number 160, 490-479.
9. Tahani, G. (2014). Investigating the role of land management in the security of the Islamic Republic of Iran, Military Science and Technology Quarterly, Year 10, No. 27, 29-48.
10. Mottaqi, A and Namdarzadeh, M (2020). Relationship between place identity and the actions of political divisions in space (Case study: Kazerun city), Journal of Regional Planning, Volume 9, Number 33, 86-75.
11. Salehpour, S and Riahi, V and Afrakhteh, H. (2020). Factors affecting the inefficiency of the country division system at the local level (Case Study: Urmia County), Geopolitical Quarterly, Volume 16, Number 3, 147-119.
12. Azami, H and Dabiri, A A. (2011). Analysis of the elements of political-security threat in the system of national divisions of Iran, Tehran: Scientific-Research Quarterly of Teacher of Humanities-Space Planning and Planning, Volume 15, Number 4.
13. Ahmadipour, Z and Ghanbari, Q and Ameli, A. (2009). Analysis of factors affecting the levels of country divisions, Geopolitical Quarterly, Year 5, Issue 1, Tehran, Geopolitical Association.
14. Ahmadipour, Z and Jafarzadeh, H and Mirzaei, M R. (2014). Functional analysis of Iran's divisions in the implementation of Spatial programs with emphasis on Iran, Regional Planning Quarterly, Fourth Year, No. 14, 1-12.
15. Papoli Yazdi, M H. (2004). Social justice and the development of the application of philosophy and ideology in land management, Geographical Research Quarterly, No. 74, Mashhad, 51-77.
16. Hafeznia, M R. (2018). Political geography of Iran, Ninth Edition, Samat Publications, Tehran.